

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ”
(для бакалаврів)**

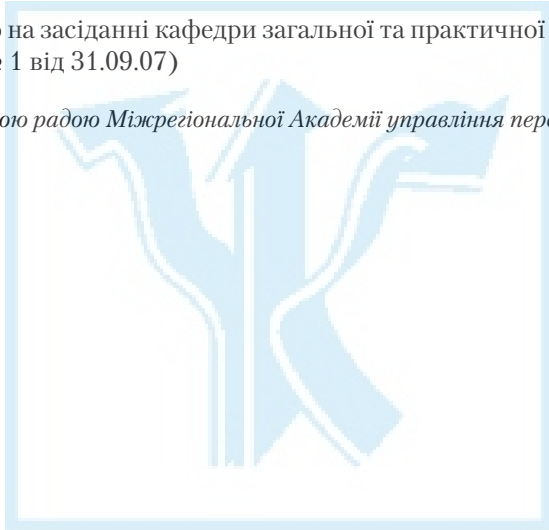
МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри загальної та практичної психології
О. Л. Шопшею

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології
(протокол № 1 від 31.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Шопша О. Л. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Історія психології та психологічних вчень” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 30 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, завдання для самостійної роботи, основні поняття до кожної теми, питання для самоконтролю, творчі завдання, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів з курсу “Історія психології та психологічних вчень” складені відповідно до програми вивчення дисципліни, які передбачають підготовку відповідей на контрольні питання та завдання, а також розв’язання проблемних ситуацій та творчих завдань.

Мета самостійної роботи передбачає закріплення Теоретичних знань студентів в рамках програмового змісту дисципліни, розвиток у них вміння застосовувати ці знання при аналізі закономірностей та основних фактів історіогенезу психологічної науки.

В результаті навчання за курсом студенти повинні **знати**:

- основні підходи вчених до предмета історії психології;
- основні етапи розвитку психологічної науки в онтогенезі та соціогенезі;
- виникнення, розвиток психології від найдавніших часів до наших днів; про розвиток наукових психологічних знань за кордоном та в Україні.

Вміти:

- самостійно працювати;
- вивчати наукову літературу;
- об’єктивно оцінювати і сприймати погляди різних авторів на розуміння психологічних проблем.

Ознайомитись:

- з історією психології як науки;
- з основними категоріями і поняттями, введеними різними авторами;
- з розвитком психологічних знань в Україні.

Засвоїти:

- предмет історії психології, її завдання та принципи;
- основні етапи становлення та розвитку психологічних знань;
- методи та основні підходи до засвоєння психологічного знання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	
	Змістовий модуль I. Загальна методологія побудови і пояснення історії психології	
1	Місце і значення історії психології у системі наукового знання	10
2	Історія психології, її предмет і задачі	10
	Змістовий модуль II. Донауковий період розвитку психологічної думки	
3	Розвиток психологічної думки в епоху античності	12
4	Розвиток психологічної думки в епоху середньовіччя	
5	Психологічні знання епохи Відродження	
6	Оформлення емпіричної психології у філософських вченнях XVII ст.	12
7	Особливості та характеристика історії психологічних вчень у XIII ст.	12
	Змістовий модуль III. Науковий період історії психології і система психологічних вчень	
8	Розвиток психології на початку XIX ст. та її становлення	12
9	Теоретичні проблеми становлення психології як самостійної науки	
10	Психоаналіз З. Фрейда	
11	Біхевіоризм	
12	Гуманістична психологія	
13	Гештальтпсихологія	
14	Основні напрямлення вітчизняної психології XIX–XX ст.	
Разом годин: 162		

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. Загальна методологія побудови і пояснення історії психології

Тема 1. Місце і значення історії психології у системі наукового знання

Мета: дати поняття про принципи і підходи до побудови історії психології та місце і значення історії психології у системі наукового знання.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на те, яку роль відіграє історія психології та історія людської цивілізації в цілому, а також становлення психології як науки.

Звернути особливу увагу на відмінності історії психології від історичної та історіографічної психології. Місце і значення історії психології в системі наукового знання, а також принципи побудови історико-наукового знання. Вміти визначити підходи до вивчення історії психології у зарубіжній психології та взаємозв'язок історії психології з іншими науками.

Словникова робота: метаморфози, петрогліфи, анімізм, тотемізм, манізм, магія, легенда, міф, відчуження, проекція на зовнішній світ, міфологічна психологія, філософська психологія, екзистенціальний принцип, феноменологічний принцип, психологія титанізму.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення історії психології? Охарактеризуйте її відмінність від інших дисциплін.
2. Які проблеми вивчає історія психології? Яке значення зони мають для психологічної науки?
3. Охарактеризуйте завдання історії психології, їх призначення та шляхи вирішення?
4. Охарактеризуйте зміст, принципи історії психології.
5. У чому полягає смисл культурологічного принципу в історії психології?
6. У чому полягає смисл феноменологічного принципу в історії психології?

7. У чому полягає смисл екзистенціального принципу в історії психології?
8. Коли і на якій підставі психологія стала самостійною наукою?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Хронологічний підхід до розуміння історії будується на твердженні:

- а) хаос — це своєрідна хронологія, що задає специфічний засіб розуміння історії;
- б) між факторами і подіями в історичному процесі існують причинно-наслідкові зв'язки, що необхідно встановити, намагаючись осягнути зміст і закономірності історії;
- в) історичний процес — це метафора, за допомогою якої людина намагається виправдати власну безпомічність перед часом.

2. Конкретно-науковий підхід до пояснення історії психології реалізували:

- а) М. Г. Ярошевський;
- б) В. А. Роменець;
- в) К. Ясперс.

3. Психологічна теорія історії як феномена дає змогу:

- а) на основі уявлень про явища “історичного минулого” створити вчення про закономірності історичного процесу з метою здійснення перспективного і прогресивного прогнозу явищ “історичного минулого”;
- б) відновити психологічний контекст життя людей у різні історичні епохи;
- в) побудувати систему психологічних прийомів “адаптації людини до сучасних історичних умов”.

Робота з першоджерелами (анотування літератури):

1. *Основи психології*: Підручник / За заг. редакцією О. В. Киричука, В. А. Роменця. — Вид. 6-те, стереотип. — К.: Либідь, 2006. — С. 9–20.

Тема реферату

Історичний шлях психології.

Література: основна [1; 6; 7; 12];
додаткова [35]

Тема 2. Історія психології, її предмет і задачі

Мета: дати поняття про історію психології як галузі психологічної науки, її предмет і задачі.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на те, що представляє собою історія психології як галузь психологічної науки, її предмет і завдання. Розкрити суть теоретичного та емпіричного знань. Визначити особистість вченого в історії психології, та вивчення психологічних проблем. Розгляд історії психології як особливої галузі знань. Розглянути історичний шлях психології, її місце та значення в системі наук.

Словникова робота: метод, методологія, технічна, логічна або філософська методологія, методика, теоретизація предмета, пізнавальний цикл, цикл перетворюючих дій, принцип об'єктивності психологічного дослідження, моделювання, реконструювання, спостереження, експеримент, бесіда, інтерв'ю, анкетування.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення предмета історії психології.
2. Які фактори характеризують науку як самостійну галузь наукового знання?
3. Що виступає методологією психологічного пізнання язищ світу.
4. Назвіть різні тлумачення змісту методики психологічного дослідження?
5. Охарактеризуйте загальний цикл психологічного дослідження та назвіть його складові?
6. Як можна пояснити процес виникнення нових галузей психології?
7. Який зв'язок у предметах і методах пізнання історії психології, історичної психології та етнопсихології?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Вчення про процес історії як зміну цивілізацій розробив:
 - а) А. Тойнбі;
 - б) К. Ясперс;
 - в) П. Сорокін.
2. Уявлення про історію як "хаос" базується на твердженні:
 - а) історія загалом непізнавана, оскільки окремі її факти і події не перебувають у причинно-наслідкових зв'язках;

- б) історія — це закономірна поява одного факту за іншим, що дає змогу встановити характер її взаємозв'язку;
- в) завдання історика полягає не у встановленні хронології між подіями, а в описі кожної окремої події як самостійного явища.

3. Визнання наприкінці XIX ст. психології як самостійної науки зумовлено таким фактом:

- а) досягненням відповідного рівня розвитку світової культури;
- б) визначенням предмета і створення методу наукового пізнання психологічної науки;
- в) визнанням світовою науковою громадськістю необхідності існування психології як науки.

Тема реферату

Підходи і засоби організації історико-психологічного дослідження.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Основи психології*: Підручник / За заг. редакцією О. В. Киричука, В. А. Роменця. — Вид. 6-те, стереотип. — К.: Либідь, 2006. — С. 9—20.

Література: основна [1; 6; 7; 12];
додаткова [35]

Змістовий модуль II. Донауковий період розвитку психологічної думки

Тема 3. Розвиток психологічної думки в епоху античності

Мета: дати загальне поняття розвитку психологічної думки в епоху античності.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на загальний нарис розвитку античної психологічної думки, погляди вчених античності на природу психічного. Розвиток науки про душу, вчення Аристотеля про психологію. Розглянути ідею розвитку як закону та наукові погляди Демокрита, Гіппократа, Анаксагора, Сократа, а також наукові погляди мислителів античності та природу психічного.

Словникова робота: суспільна релігія, орфічні містерії, мікрокосмос, макрокосмос, атомістична психологія, неоплатонізм, епікуризм, стоїцизм, кінізм, скептицизм, гомогенна теорія буття, атраксія.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте перші уявлення про душу.
2. Виникнення і розвиток анімізму.
3. Дайте загальну характеристику античній психології.
4. В чому сутність гелозоїзму Геракліта?
5. В чому полягає суть ідей Гіппократа та Анаксогора?
6. Охарактеризуйте вчення про світ ідей Платона.
7. В чому полягає сутність ідеї безсмертя душі Платона?
8. Охарактеризуйте вчення Аристотеля про душу.
9. Дайте характеристику розвитку психологічної думки в епоху еллінізму.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. ***Першим діалектичні принципи розвитку світу сформулював:***
 - а) Анаксимандр;
 - б) Геракліт;
 - в) Перменід.
2. ***Про Сократа відомо з таких історичних джерел:***
 - а) міфів;
 - б) творів Платона і Ксенофонта;
 - в) письмової спадщини Сократа.
3. ***Вираз “Шукаю людину” належить:***
 - а) Антисфену;
 - б) Сократу;
 - в) Діогену Синодському.
4. ***Аристотель розробив основні закони:***
 - а) атомістичного матеріалізму;
 - б) логістики;
 - в) ерістики.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Морозов А. В.* История психологии — М.: Академ. проект; Фонд “Мир”, 2003. — 288 с.

Теми рефератів

1. Значення вчення Сократа в історії психології.
2. Логіка Аристотеля як метод пізнання світу.

Література: основна [1; 2; 8–12];
додаткова [15; 16–21; 23]

Тема 4. Розвиток психологічної думки в епоху середньовіччя

Мета: дати поняття про розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей середньовіччя.

Методичні вказівки: при вивченні даної теми та підготовці самостійних завдань студентам необхідно звернути увагу на розвиток психологічних ідей в арабомовному світі, психологічні ідеї середньовічної епохи. Слід звернути увагу на реалізм і номіналізм у розвитку психологічного знання, виділення свідомості як критерію психіки. Розглянути природу психічного, вчення про рефлексію, психологічну теорію Рене Декарта, етику Спінози, раціоналізм і електризм.

На самостійне опрацювання виносяться питання оформлення емпіричної психології у філософських вченнях XVII ст.

Словникова робота: патристика, схоластика, неоплатонізм, концептуалізм, раціоналізм, деїзм, гностицизм, томізм, аверроїзм, номіналізм, сенсуалізм.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику розвитку історії психології в епоху середньовіччя.
2. Визначте особливості наукової думки мислителів середніх віків V–XVI ст.
3. Охарактеризуйте зародження схоластики.
4. У чому полягає значення робіт Ібн Сіні для розвитку психології?
5. У чому полягає концептуалізм П'єра Абеляра?
6. Як феодалізм впливав на розвиток психологічних знань середньовіччя?
7. У чому полягає розвиток аверроїзму (Ібн Рушд).
8. Які основні ідеї психології патристики.
9. Дайте характеристику номіналізму Уільяма Оккама.
10. У чому полягає номіналізм Р. Бекона та яке його значення для психології?
11. Які умови зародження схоластики та їх історичне покликання?
12. Охарактеризуйте головні віхи та підсумки психології середніх віків?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. П'єр Абеляр написав твір за назвою:

- а) “Пізнай себе”;

- б) “Сума теології”;
 - в) “Про град Божий”.
2. **Як ви вважаєте, з якою метою виникла схоластика:**
- а) розробки Символу віри;
 - б) виправлення вчення “Отців церкви”;
 - в) впорядкування та розробки доступності християнської догматики.
3. **Поняття “буття” і “небуття” ввів у філософію:**
- а) Фалес;
 - б) Геракліт;
 - в) Перменід.
4. **“Золоте сторіччя схоластики” припадає на таке століття:**
- а) XIII;
 - б) XI;
 - в) XIV.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Роменець В. А.* Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження: Навч. посібник. — К.: Вища шк., 2005. — С. 430—510.
2. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985. — С. 89—108.

Теми рефератів

1. Психологічні ідеї стародавнього світу.
2. Психологія середніх віків.

Література: основна [1; 2; 8—12];
додаткова [25; 27; 28; 31]

Тема 5. Психологічні знання епохи Відродження

Мета: дати поняття про розвиток філософської і психологічної думки в епоху Відродження.

Методичні вказівки: в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на завершення розвитку психології в рамках вчення про душу.

Слід також звернути увагу на розвиток психології епохи італійського Відродження, емпіричні спрямування психології Іспанії.

Словникова робота: гуманізм, відродження, неоплатонізм, скептицизм, риси песимізму, риси ірраціоналізму, метафізика, емпіризм, сенсуалізм.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.
2. Визначте основні ідеї П'єтро Помпонаці.
3. В чому полягають психологічні погляди Хуана Уарте?
4. Охарактеризуйте духовне життя епохи Відродження.
5. Визначте історіографічне значення термінів “гуманізм” і “відродження”.
6. Які хронологічні межі гуманістико-відродницького періоду Ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
7. Дайте характеристику відродницького неоплатонізму.
8. Дайте характеристику ренесансної психології творчості.
9. Дайте характеристику титанізму як принципу ренесансної психології?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. **Мішель де Монтень стверджував:**
 - а) “Краще бути сміливим, ніж обережним”;
 - б) “Чим, як не магією, займався той, хто перший поклонився Христу?”;
 - в) “Життя — ось моє заняття і моє мистецтво”.
2. **Еразм Роттердамський своє вчення назвав так:**
 - а) “філософія Христа”;
 - б) “апологія насолоди”;
 - в) “загальна релігія”.
3. **Гуманістичний ідеал людського суспільства описав:**
 - а) Нікколо Макіавеллі;
 - б) Мішель де Монтень;
 - в) Томас Мор.
4. **Нікколо Макіавеллі стверджував:**
 - а) основою людської діяльності є “інтерес”;
 - б) “Я мислю, отже, я існую”;
 - в) “Людина — найбільше диво”.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Роменець В. А.* Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2005. — С. 551—580.
2. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985. — С. 109—116.

Темати рефератів

1. Розвиток та становлення асоціативної психології.
2. Психологічні ідеї та особливості виховання дітей у період Відродження.

Література: основна [1; 3; 9—12];
додаткова [15; 29; 34]

Тема 6. Оформлення емпіричної психології у філософських вченнях XVII ст.

Мета: дати загальну характеристику про філософську і психологічну думку в епоху наукової революції.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на вчення про рефлексі та сенсорно-асоціативні процеси, природу психічного, її сутність та розвиток, розвиток вчення про нервово-психічні функції. Слід також звернути увагу на зародження матеріалістичного напрямку в російській психології, прогресивні психологічні концепції в США. У процесі вивчення рекомендованої літератури варто звернути особливу увагу на різноманітні теоретичні підходи та особливості психологічної думки у XVII ст.

Словникова робота: реалізм, неоплатонізм, метафізика монізму, метафізика плюралізму, монадологія, абсолютизм, критичний емпіризм, інтроспекція, рефлекс, психофізична взаємодія.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте характеристику психологічних поглядів Галілео Галілея.
2. В чому сутність дуалізму Рене Декарта?
3. Дайте характеристику асоціанізму Дж. Локка.
4. У чому полягає вчення Локка про первинні і вторинні якості душі?
5. Дайте загальну характеристику розвитку сенсорно-асоціативних процесів?

6. У чому сутність поняття “апперцепція”, та “безсвідоме” в теорії Готфріда Лейбніца?
7. Які основні принципи асоціанізму ви знаєте?
8. Які основні риси психолого-орієнтованих концепцій асоціанізму?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. **Вчення про рефлекс — найважливіше для психології психофізіологічне вчення, що вперше згадується у зв'язку з ім'ям:**
 - а) І. П. Павлова у XIX ст.;
 - б) Р. Декарта у XVII ст.;
 - в) М. О. Бернштейна у XX ст.
2. **У зошитах для самостійної роботи проаналізуйте поняття емпіризм і асоціатизм.**
3. **У зошитах для самостійної роботи напишіть анотацію до вивченого розділу обсягом не більше 100 слів.**

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Роменець В. А.* Історія психології: XVII ст. Епоха Просвітництва: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2005. — С. 85—154.
2. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985. — С. 117—144.

Теми рефератів

1. Культурно-історичні закони духовного життя людей в епоху наукової революції.
2. Психологія XVII ст. в межах культури бароко.

Література: основна [1; 5; 9—12];
додаткова [32—34]

Тема 7. Особливості та характеристика історії психологічних вчень у XVIII ст.

Мета: дати поняття про розвиток психології в епоху Просвітництва і рух філософсько-психологічної думки.

Методичні вказівки: в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на становлення асоціативної психології в епоху Просвітництва. Розглянути психологічні погляди французьких просвітників, прогресивні психологічні

концепції в США та особливості розвитку історії психології у XVIII столітті.

Словникова робота: неокласицизм, просвітництво, ідеалізм, романтизм, абсолютизація ідеалізму, деїзм, кондилляк і гносеологія сенсуалізму, англійська асоціативна психологія, теорія асоціанізму.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте характеристику психології французького матеріалізму епохи Просвітництва.
2. Охарактеризуйте виникнення Просвітництва у Франції.
3. Які психологічні погляди французьких просвітників.
4. Дайте характеристику англійського Просвітництва.
5. Як ви розумієте етику англійського Просвітництва?
6. Охарактеризуйте становлення німецького Просвітництва.
7. Дайте характеристику італійського Просвітництва.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. У зошитах для самостійної роботи дайте характеристику девізу епохи “Май мужність користуватися власним розумом”.
2. Складіть програму виступу за тематикою розділу у вигляді переліку семи основних думок, якими необхідно поділитися з аудиторією.
3. Напишіть у зошитах для самостійної роботи висновки до розділу. Обсяг не повинен перевищувати 500 слів.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Роменець В. А.* Історія психології: XVII століття. Епоха Просвітництва: Навч. посібник. — К.: Вища шк., 2005. — С. 85–154.
2. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985. — С. 145–170.

Теми рефератів

1. Розвиток та становлення асоціативної психології в епоху Наукової революції.
2. Феномени історичної психології XVIII ст.

Література: основна [1; 5; 9–12];
додаткова [13; 32]

Змістовий модуль III. Науковий період історії психології і система психологічних вчень

Тема 8. Розвиток психології на початку XIX ст. та її становлення

Мета: дати поняття про розвиток психологічної науки на початку XIX ст. та її становлення.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на зародження та розвиток психології як науки про свідомість у першій половині XIX ст., становлення німецької емпіричної психології, природничо-наукові передумови становлення психології, розвиток асоціативної психології, анатомічне вивчення нервової системи. Особливу увагу слід звернути на вчення Чарльза Бела про “нову анатомію мозку”, вчення про рефлекси М. Хола і І. Мюллера, вчення про органи відчуття та принцип “специфічної енергії органів відчуття”. Розвиток асоціативної психології Берклі і Юма, закони асоціацій – “сугестій”.

Словникова робота: наукова психологія, сцієнтистська психологія, закон специфічної енергії органів почуттів, асоціанізм, апперцепція, перцепція, несвідоме, активність душі, роль безсвідомого, адаптування, спадковість, мінливість, телеологія, принцип розвитку, психофізика, експериментальна естетика, диференційна психологія, вивчення про спадковість, анкетування, тест, концепція інстинктів, психологія народів.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В якому році відкрилася перша експериментальна лабораторія?
2. Хто засновник першої експериментальної лабораторії?
3. Яке відкриття зробив Ернст Вебер?
4. Дайте загальну характеристику вчення про рефлекси М. Хола і І. Мюллера.
5. У чому полягає вчення Чарльза Бела про “нову анатомію мозку”?
6. Які передумови розвитку природничо-наукової психології?
7. Які основні методи психофізики ви знаєте?
8. У чому полягає принцип “специфічної енергії органів відчуття”?
9. Дайте загальну характеристику розвитку асоціативної психології Берклі і Юма.

10. Яке відкриття зробив Герман Гельмгольц?
11. Охарактеризуйте закони асоціацій — “сугестій”.
12. Дайте загальну характеристику донаукового періоду розвитку психології.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. ***У зошитах для самостійної роботи сформулюйте п'ять запитань до розділу, відповіді на які відсутні у тексті безпосередньо.***
2. ***Структуралізм і постструктуралізм — найхарактерніші як напрями сучасної філософської і психологічної думки:***
 - а) Франції;
 - б) Німеччини;
 - в) США.
3. ***У зошитах для самостійної роботи напишіть підсумки до розділу, обсяг яких не повинен перевищувати 300 слів.***

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985. — С. 171—183.
2. *Роменець В. А.* Історія психології: XVII ст. Епоха Просвітництва: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2005. — С. 78—84.

Теми рефератів

1. Рефлекторний принцип у психології.
2. Принцип індивідуалізації у психології XIX ст.

Література: основна [1; 6; 7; 9—12];

додаткова [13; 14; 33; 34]

Тема 9. Теоретичні проблеми становлення психології як самостійної науки

Мета: дати студентам поняття про теоретичні становлення психології як самостійної науки та розвиток її галузей у другій половині XIX ст.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми студентам необхідно звернути увагу на перші програми психології як самостійної науки, розвиток галузей психології у другій половині XIX ст.: експериментальної, диференційної, зоопсихології, соціальної і культурно-історичної психології, психології розвитку та психотехніки.

Особливу увагу слід звернути на першу програму позитивізму О. Конта, ірраціоналізм та волонтаризм А. Шопенгауера, матеріалістичні вчення російських демократів В. Г. Белінського, А. І. Герцена та інші визначні постаті в становленні історії психології цього періоду.

Словникова робота: закон Вебера — Фехнера, психофізика, експериментальна естетика, гіпноз, диференційна психологія, метод “близнюків”, вчення про спадковість, закон Ллойд-Моргана, концепція інстинктів Мак-Дугалла, психотехніка.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику зародження та розвитку психології як науки про свідомість першої половини XIX ст.
2. Як проходило становлення німецької емпіричної психології? Кого із видатних науковців Ви знаєте?
3. Охарактеризуйте природничо-наукові передумови розвитку психології.
4. У чому суть концепції інстинктів Мак-Дугалла?
5. Як проходило становлення психології як самостійної науки та розвиток її галузей у другій половині XIX ст.
6. У чому суть матеріалістичного вчення російських демократів В. Г. Белінського, А. І. Герцена?
7. Дайте характеристику перших програм психології як самостійної науки.
8. У чому суть першої програми позитивізму О. Конта?
9. Дайте загальну характеристику ірраціоналізму та волонтаризму А. Шопенгауера.
10. У чому суть закону Вебера — Фехнера?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. ***Значний внесок у розвиток експериментальної психології належить:***
 - a) американському психологові Д. М. Кеттеллу;
 - б) німецькому психологові В. Вундту;
 - в) німецькому психологові Г. Еббінгаузу.
2. ***У зошитах для самостійної роботи зробіть конспект параграфу у формі семи запитань до нього. Відповіді на ці запитання повинні розкрити сутність розділу.***

3. Розвиток дитячої психології наприкінці XIX — початку XX ст. був тісно пов'язаний з педологією — наукою про дітей, створеною:

- а) англійським психологом В. Прейером;
- б) американським психологом Стенлі Холлом;
- в) німецьким психологом В. Вундтом.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. Ярошевский М. Г. История психологии. — М.: Мысль, 1985. — С. 306—385.

Тема реферату

Розвиток галузей психології у другій половині XIX століття.

Література: основна [1; 6; 7; 9; 10—12];
додааткова [33; 34]

Тема 10. Психоаналіз З. Фрейда

Мета: дати студентам поняття про розвиток важливого напрямлення сучасної психології — психоаналізу З. Фрейда.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на розвиток одного з найбільш важливих напрямів сучасної психології — психоаналіз З. Фрейда, який склався спочатку як метод лікування неврозів, а потім перетворився в психологічну теорію. Слід звернути увагу на концепцію З. Фрейда, різні форми психологічного захисту, розвиток направлень, які засновані А. Адлером (індивідуальна педологія), К. Г. Юнгом (аналітична психологія) та Карен Хорні (культурно-філософська психопатологія).

Словникова робота: лібідо, свідоме, передсвідоме, несвідоме, ІД (Воно), Его (Я), Супер — Его (Над Я), Едипів комплекс, комплекс Електри, витіснення, проекція, регресія, раціоналізація, сублімація, конструктивний, деструктивний шлях.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику розвитку психоаналізу.
2. Які основні ідеї і принципи теорії З. Фрейда?
3. У чому суть розвитку психічних інстанцій людини?
4. Які форми психологічного захисту ви знаєте?
5. Дайте загальну характеристику розвитку індивідуальної психології А. Адлера.

6. У чому суть розвитку особистості за А. Адлером?
7. Дайте загальну характеристику розвитку аналітичної психології К. Г. Юнга.
8. Які основні тенденції особистості по К. Хорні?
9. Дайте загальну характеристику розвитку Его-психології Е. Еріксона?
10. Які стадії психосоціального розвитку по Е. Еріксону Ви знаєте?
11. Дайте загальну характеристику розвитку гуманістичного психоаналізу Е. Фромма.
12. Яке значення має психоаналіз для розвитку психології?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Фундатором психоаналізу прийнято вважати:

- а) А. Адлера;
- б) З. Фрейда;
- в) К. Г. Юнга.

2. Термін “сексуальна революція” належить:

- а) австрійському психологові В. Райху;
- б) німецькому психологові К. Хорні;
- в) американському психологові Е. Еріксону.

3. Твердження “наявність в людині двох начал, двох потягів — стремління до любові і стремління до смерті і розрухи” належить:

- а) австрійському психологові А. Адлеру;
- б) австрійському психологові З. Фрейду;
- в) швейцарському психологові К. Г. Юнгу.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. Морозов А. А. История психологии: Учебное пособие для вузов. — М.: Академ, проект: Фонд “Мир”, 2003. — С. 160—177.

Теми рефератів

1. Концепція “оргонної енергії” Вільгельма Райха.
2. Теорія міжособистісної психіатрії Г. С. Саллівана.

Література: основна [1; 6; 7; 9—12];
додаткова [33; 34]

Тема 11. Біхевіоризм

Мета: дати студентам поняття про розвиток важливого, направлення сучасної психології, якому іноді приписується “революційне” значення – біхевіоризм.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми студентам необхідно звернути увагу на становлення і розвиток біхевіоризму, наукову програму Дж. Уотсона, Б. Скіннера, Е. Торндайка.

Словникова робота: біхевіоризм, поведінка, активність, стимул, реакція, проміжна змінна.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику розвитку біхевіоризму.
2. У чому полягає “потік активності” Дж. Уотсона?
3. Дайте загальну характеристику розвитку необіхевіоризму Е. Толмена.
4. У чому полягає “самопрограмування” людини в концепції Б. Скіннера.
5. Дайте загальну характеристику розвитку соціобіхевіоризму А. Бандури?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. **Твердження “Потік свідомості ми замінюємо потоком активності” належить:**
 - а) Дж. Уотсону;
 - б) Б. Скінеру;
 - в) З. Фрейду.
2. **На думку біхевіористів, основним принципом поведінки людини є:**
 - а) гомеостатичний;
 - б) адаптації;
 - в) “стимулу і реакції”.
3. **Найяскравішими представниками неофрейдизму вважаються:**
 - а) К. Хорні і Г. Саллівен;
 - б) А. Адлер;
 - в) Е. Фромм.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Корольчук М. С., Криворучко П. П.* Історія психології: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Ельга, Ніка-центр, 2004. — С. 107—131.

Теми рефератів

1. Біхевіоризм як одне з революційних напрямлень у розвитку психології.
2. Необіхевіоризм: спроба подолати прямолінійність біхевіоризму класичного.

Література: основна [1; 6; 7; 9—12];
додаткова [33; 34]

Тема 12. Гуманістична психологія

Мета: дати поняття про розвиток одного з ведучих напрямлень в сучасній психології, якою є гуманістична психологія.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на розвиток одного з ведучих напрямлень сучасної зарубіжної психології, якою є гуманістична психологія, яка позначає себе як “третя сила”, що протиставлена психоаналізу та біхевіоризму. Особливу увагу слід звернути на ідеї та погляди А. Маслоу, його “піраміду” потреб, концепцію К. Роджерса, логотерапію В. Франка.

Словникова робота: креативність, “піраміда” потреб, самоактуалізація, клієнтцентрована терапія, йоготерапія, самотрансценденція, принцип дерефлексії, принцип парадоксальної інтенції.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику гуманістичної психології.
2. Охарактеризуйте основні ідеї і погляди А. Маслоу.
3. Дайте загальну характеристику “Піраміді” потреб А. Маслоу.
4. В чому суть поглядів А. Маслоу на самоактуалізацію?
5. Дайте загальну характеристику клієнтцентрованої терапії К. Роджерса.
6. Охарактеризуйте логотерапію В. Франка.
7. Визначте поняття самотрансценденції в концепції В. Франка.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. **Гуманістична психологія як самостійний напрям виник:**
 - а) на початку ХХ ст.;

- б) у середині XIX ст.;
 - в) у XV—XVI ст.
2. *У зошитах для самостійної роботи написати анотацію до розділу, максимальний обсяг — 100 слів.*
3. *Самоактуалізація — це:*
- а) реалізація своєї мети, здібностей, розвиток власної особистості;
 - б) компетентність, авторитет, досягнення успіхів;
 - в) гармонія, порядок, краса.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Роменець В. А., Маноха І. П.* Історія психології XX століття: Навч. посіб. — К.: Либідь, 1998. — С. 523—533.

Теми рефератів

1. Відкриття людини в гуманістичній психології.
2. Клієнт-центрована терапія Карла Роджерса.

Література: основна [1; 6; 7; 9—12];
додаткова [33; 34]

Тема 13. Гештальтпсихологія

Мета: дати студентам поняття про розвиток психологічного напрямлення, яке виникло в період “відкритої кризи” — гештальтпсихологію.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення гавдань з даної теми студентам необхідно звернути увагу на розвиток і становлення гештальтпсихології. Особливу увагу слід звернути на теорію особистості К. Левіна, М. Вертхаймера, К. Коффки, В. Келлера.

Словникова робота: фі-феномен, фігура і фон, теорія полу, ін-сайт, гештальттерапія.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику розвитку гештальтпсихології.
2. У чому полягає суть фі-феномену М. Вертхаймера?
3. Як пояснюють свідомість в гештальтпсихології?
4. У чому принципова різниця пояснення свідомості порівняно з позицією асоціаністів у психології?
5. Поясніть поняття фігури і фону в гештальтпсихології?
6. У чому полягає “Теорія поля” К. Левіна?
7. Поясніть поняття гештальттерапії Ф. Перлса?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. “Теорія поля” К. Левіна це:

- а) поведінка індивіда, яка керується психологічними силами (намірами, стремліннями), які мають направленість, величину і точку застосування в полі “Життєвого простору”;
- б) вся поведінка особистості обумовлена несвідомими біологічними потягами або інстинктами;
- в) індивідуальний розвиток повторює стадії розвитку людського суспільства.

2. Принципи у гештальтпсихології розробив:

- а) У. Келлер;
- б) М. Вертгеймер;
- в) Д. Коффка.

3. Фундатором трасакційного аналізу в сучасній психології прийнято вважати:

- а) Е. Берна;
- б) Ф. Перлза;
- в) К. Яспера.

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології ХХ століття: Навч. посіб. — К.: Либідь, 1998. — С. 564—569.

Тема реферату

Гештальтпсихологія та її джерела: екзистенціалізм і феноменологія Ф. Перлза.

Література: основна [1; 6; 7; 9—12];
додаткова [33; 34]

Тема 14. Основні напрямлення вітчизняної психології XIX—XX ст.

Мета: дати студентам поняття, про розвиток основних напрямлень вітчизняної психології XIX—XX ст.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань, з даної теми студентам необхідно звернути увагу на особливості розвитку вітчизняної психології, розробку її природничих основ, загальний стан розвитку психологічної науки перед революцією 1917 р. та розвиток психологічної думки на теренах СРСР в післявоєнний період.

Словникова робота: рефлексологія, реактологія, образ, теорія діяльності, інтеріоризація, екстеріоризація, зона найближчого розвитку, теорія установки.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику розвитку вітчизняної психології у 20-ті роки ХХ ст.
2. У чому полягає культурно-історична теорія Л. С. Виготського?
3. Поясніть теорію діяльності А. Н. Леонтьєва.
4. Дайте характеристику теорії установки Д. М. Узнадзе.
5. Поясніть теорію відносин В. М. М'ясищева?
6. Дайте характеристику ідеям Б. М. Теплова, П. К. Алохіна, Б. Ф. Ломова.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. **Першим вітчизняним психоаналітиком прийнято вважати:**
 - а) І. Д. Єрмакова;
 - б) Л. С. Виготського;
 - в) П. Я. Гуревича.
2. **Діяльнісний підхід у психології розробляли такі вітчизняні психологи:**
 - а) С. Л. Рубінштейн;
 - б) Б. Г. Ананьєв;
 - в) О. М. Леонтьєв.
3. **Написати висновки до розділу, обсяг – близько 300 слів.**

Робота з першоджерелами (анотування літератури)

1. *Роменець В. А., Маноха І. П.* Історія психології ХХ століття: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998. – С. 784–787.

Тема реферату

Л. С. Виготський: історичний рух психологічної думки.

Література: основна [1; 6; 7; 9–12];
додаткова [33; 34]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Актуальные проблемы истории и теории психологии: Материалы конференции 19–20 ноября.* – Ереван, 1976. – 436 с.

2. *Выготский Л. С.* Вопросы теории и истории / Собр. соч.: В 6 т. — М., 1982. — Т. 1.
3. *Ждан А. Н.* История психологии: от античности к современности. — М.: Педагогическое общество России, 2002. — 512 с.
4. *Корольчук М. С., Криворучко П. П.* Історія психології: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Ельга, Ніка-центр, 2004. — 248 с.
5. *Криворучко П. П.* Історія психології: Курс лекцій / За заг. ред. М. С. Корольчука. — К.: КиМУ, 2003. — 220 с.
6. *Исторический* путь психологии: Прошлое, настоящее, будущее — М., 1992. — 345 с.
7. *Маслоу А.* Дальнейшие рубежи развития человека // Вопросы саморазвития человека / Междисциплинарный теоретико-методологический сб. / Под ред. Данченко В. — К., 1990. — Вып. II. — С. 3—10.
8. *Марциковская Т. Д.* История психологии. — М.: Высш. шк., 2002.
9. *Маслоу А.* Новые рубежи человеческой природы: Пер. с англ. — М.: Смысл, 1999. — 425 с.
10. *Морозов А. А.* История психологии: учебное пособие для вузов. — М.: Академ. проект: Фонд “Мир”, 2003. — 288 с.
11. *Обухов Я. Л.* Символдрама и современный психоанализ. Сборник статей. — Харьков: Регион-информ, 1999. — 252 с.
12. *Основи консультативної психології. Аналіз сучасниці концепцій: Методологічні рекомендації / За ред. Бондаренко О. Ф.* — К.: РНМК Міністерства України, 1992. — 116 с.
13. *Основи психології: Підручник / За заг. ред. О. В. Киричука.* — К., 1995. — 632 с.
14. *Перлз Ф., Гудмен П., Хефферлин Р.* Практикум по гештальттерапии. — СПб.: Петербург — XXI век, 1995. — 448 с.
15. *Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского.* — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Политиздат, 1990. — 494 с.
16. *Роджерс К. Ю.* Взгляд на терапию. Становление человека: Пер. с англ. / Под общ. ред. Исениной Е. И. — М.: Прогресс, 1994. — 480 с.
17. *Роджерс К. Ю.* Об инкаутер-группах: Пер. с англ. — Нью-Йорк, 1970. — 134 с.
18. *Роменець В. А.* Історія психології. — К.: Вища шк., 1978.
19. *Роменець В. А.* Історія психології Стародавнього світу і середніх віків. — К.: Вища шк., 1983.

20. *Роменець В. А.* Історія психології епохи Відродження. — К.: Вища шк., 1988.
21. *Роменець В. А.* Історія психології XVII століття. — К.: Вища шк., 1990.
22. *Роменець В. А.* Історія психології епохи Просвітництва. — К.: Вища шк., 1993.
23. *Роменець В. А.* Історія психології XIX — початку XX століття. — К.: Вища шк., 1995.
24. *Роменець В. А., Маноха І. П.* Історія психології XX століття. — К.: Либідь, 2003.
25. *Роменець В. А.* Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження. — К.: Либідь, 2005.
26. *Франкл В.* Человек в поисках смысла: Сборник: Пер. с англ. / Под общ. ред. Л. Я. Грозмана, СДЛ. Леонтьева. — М.: Прогресс, 1990. — 368 с.
27. *Фрейд З.* Избранное: Кн. 1. — М.: Московский рабочий; Вся Москва, 1990. — 160 с.
28. *Фрейд З.* Введение в психоанализ: Лекции. — М.: Наука, 1989. — 423 с.
29. *Хамская Е. Д.* Нейропсихология. — М.: МГУ, 1987. — 288 с.
30. *Хрестоматия* по телесно-ориентированной психотерапии и психотехнике / Ред.-сост. В. Ю. Баскаков. — 2-е изд. — М., Смысл, 1997. — 159 с.
31. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1935.
32. *Ярошевский М. Г.* История психологии от Античности до начала XX века. — М., 1998.
33. *Ярошевский М. Г.* Краткий курс истории психологии: Учеб. пособие. — М.: Международная педагогическая академия, 1995. — 144 с.
34. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — 2-е изд. — М., Мысль, 1976. — 463 с.
35. *Ярошевский М. Г., Петровский А. В.* История и теория психологии. — Ростов н/Д: Феникс, 1996. — Т. 1. — 394 с.

Додаткова

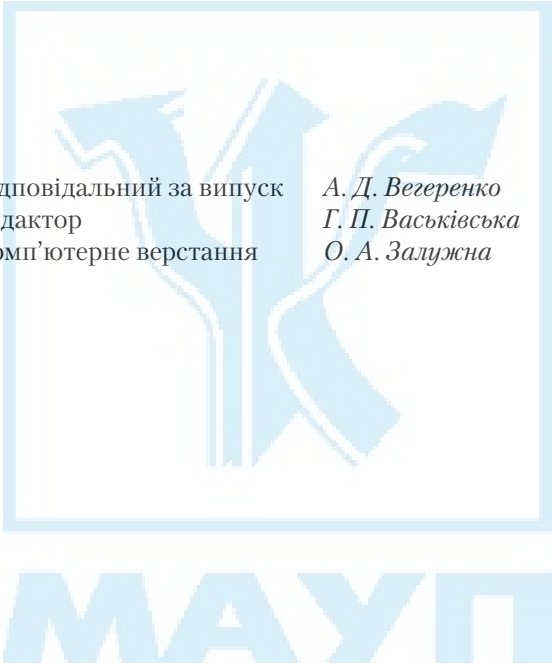
36. *Абрамова Г. С.* Практикум по психологическому консультированию. — Екатеринбург: Деловая книга; М.: Академия, 1995. — 128 с.
37. *Александровский Ю. А.* Пограничные психические расстройства: Руководство для врачей. — М.: Медицина, 1993. — 400 с.

38. *Античное наследие в культуре Возрождения.* — М., 1984.
39. *Антология мировой философии: В 4 т.* — М., 1969.
40. *Асмус В. Ф.* Античная философия. — М., 1976.
41. *Ассафисали Р.* Психосинтез: теория и практика. — М., 1994. — 314 с.
42. *Блейхер В. М., Крук И. В.* Патопсихологическая диагностика. — К.: Здоровья, 1986. — 280 с.
43. *Блок М.* Апология истории, или Ремесло историка. — М.: Иностран. лит., 1956.
44. *Братусь Б. С.* Аномалия личности. — М.: Мысль, 1988. — 303 с.
45. *Випер Р. I.* Рим и раннее христианство. — М., 1954.
46. *Вундт В.* Очерк психологии. — М., 1897.
47. *Граф С.* Путешествие в поисках себя: Пер. с англ. Н. Л. Папуша и М. Н. Папуша. — М.: Изд-во Трансперсонального ин-та, 1994. — 342с.
48. *Гуревич А. Я.* Категории средневековой культуры. — М., 1972.
49. *Донини А.* У истоков христианства. — М., 1989.
50. *Диагностика и экспертиза при психических расстройствах у лиц допризывных и призывных возрастов: Метод. пособие / Под ред. Корсакова Л. И.* — М.: Мин-во обороны СССР, 1986. — 194 с.
51. *Зейгарник Б. В., Братусь Б. С.* Очерки по психологии аномального развития личности. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. — 157 с.
52. *История политических и правовых учений. Древний мир.* — М., 1987.
53. *История политических и правовых учений. Средние века и Возрождение.* — М., 1986.
54. *Корольчук М. С.* Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я. — К.: ЮКОС, 2002. — 272 с.
55. *Криворучко П. П.* Психологічне забезпечення професійної діяльності корабельних спеціалістів у тривалому плаванні / Дис. канд. — К.: КВГІ, 1998. — 263 с.
56. *Криворучко П. П., Степанченко В. I.* Пособие для психолога. — К.: ВП НАОУ, 2002. — 89 с.
57. *Леонгард К.* Акцентуированные личности: Пер. с нем. — 2-е изд. — К.: Вища шк., 1989. — 375 с.
58. *Личко А. Е.* Психопатии и акцентуации характера у подростков. — 2-е изд., доп. и перераб. — Л.: Медицина, 1983. — 255 с.
59. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Ранняя классика. — М., 1963.

60. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Софисты. Сократ. Платон. — М., 1969.
61. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. — М., 1975.
62. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Ранний эллинизм. — М., 1979.
63. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Поздний эллинизм. — М., 1980.
64. *Майоров Г. Г.* Формирование средневековой философии. — М., 1979.
65. *Мей Р.* Искусство психологического консультирования: Пер. с англ. Т. К. Кругловой. — М.: Класс, 1994. — 144 с.
66. *Моховиков А. Н.* Телефонное консультирование. — К.: Академпресс, 1994. — 191 с.
67. *Основи психології: Підручник // За заг ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця.* — Вид. 6-те, стереотип. — К.: Либідь, 2006. — 632 с.
68. *Переверзевцев С. В.* Практикум по истории западноевропейской философии. — М.: Учеб. лит., 1997.
69. *Петровская Л. А.* Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982.
70. *Петров Н. И.* Аутогенная тренировка для вас: Практическое пособие (с примечанием для инструкторов). — М.: Центр психологии и психотерапии, 1990. — 32 с.
71. *Реале Д., Антисери Д.* Западная философия от истоков до наших дней: В 4 т. — СПб., 1994. — 1997.
72. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии. — М., 1989.
73. *Соколов В. В.* Средневековая философия. — М., 1979.
74. *Соснин В. А., Лунев Н. А.* Учимся общению: взаимопонимание, взаимодействие, переговоры, тренинг. — М.: Ин-т психологии РАН, 1993. — 156 с.
75. *Фрейд З.* Толкование сновидений. — К.: Здоровье, 1991. — 384 с.
76. *Хрестоматия по телесно-ориентированной психотерапии и психотехнике / Ред.-сост. В. Ю. Баскаков.* — 2-е изд. — М.: Смысл, 1997. — 159 с.
77. *Чаньшев А. Н.* Курс лекций по древней философии. — М., 1981.
78. *Шульц И. Г.* Аутогенная тренировка: Пер. с нем. — М.: Медицина, 1985. — 32 с.
79. *Этика Ренессанса: В 2 т.* — М., 1981.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Історія психології та психологічних вчень”	4
Завдання для самостійної роботи	5
Список літератури	25

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Г. П. Васьківська*
Комп'ютерне верстання *О. А. Залужна*

Зам. № ВКЦ-3503

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП